

VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS LIETUVOS PRABAVIMO RŪMŲ 2022–2024 METŲ VEIKLOS STRATEGIJA

I SKYRIUS VEIKLOS APRAŠYMAS IR SITUACIJOS VERTINIMAS

1. Paskelbus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę (1918 m.), Respublikos Prezidento pareigas ėjęs Aleksandras Stulginskis 1922 m. kovo 15 d. pasirašė Prabavimo rūmų įstatymą, taip prie Finansų, prekybos ir pramonės ministerijos Kaune įsteigdamas Prabavimo rūmus. 1922 m. gegužės 29 d. buvo priimtas pirmasis nepriklausomoje Lietuvoje Auksinių ir sidabrinių dirbinių žymėjimo įstatymas. Tauriųjų metalų gaminių prekyba ir gamyba Lietuvoje, kaip ir kitose Europos valstybėse, buvo vykdoma pagal privalomą prevencinę tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros sistemą. Neturėdama šios srities specialistų ir patirties, Lietuva tauriųjų metalų priežiūros sistemą kūrė, atsižvelgdama į Prancūzijoje prie Finansų ministerijos veikusios institucijos modelį, padedama šios valstybės specialistų. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, Prabavimo rūmai buvo uždaryti, o Lietuvoje pagaminti tauriųjų metalų gaminiai buvo prabuojami ir išpauduojami Rygoje. Tik 1989 metais Druskininkuose juvelyrinių gaminių gamyklos „Ūla“ patalpose buvo įkurtas Rygos prabavimo inspekcijos filialas. Netrukus po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1991 metais buvo įsteigta valstybės įmonė „Lietpraba“. 1995 metais valstybės įmonės „Lietpraba“ pavadinimas buvo pakeistas į nepriklausomoje Lietuvoje turėtą pavadinimą „Lietuvos prabavimo rūmai“, įsteigti padaliniai Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2021 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. 1K-284 „Dėl valstybės įmonės „Lietuvos prabavimo rūmai“ pertvarkymo į viešąją įstaigą“ įmonė pertvarkyta, pakeičiant jos teisinę formą į viešąją įstaigą.

2. Viešosios įstaigos Lietuvos prabavimo rūmų įstatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2021 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. 1K-284 „Dėl valstybės įmonės „Lietuvos prabavimo rūmai“ pertvarkymo į viešąją įstaigą“ (toliau – Įstatai), 29 punkte nurodyti viešosios įstaigos Lietuvos prabavimo rūmų (toliau – Įstaiga) organai yra:

2.1. visuotinis dalininkų susirinkimas;

2.2. vienasmenis Įstaigos valdymo organas – Įstaigos direktorius.

3. Įstaigos veiklos tikslas nustatytas Įstatų 9 punkte – tenkinti viešuosius interesus, siekiant apginti Lietuvos Respublikos, tauriųjų metalų, brangakmenių vartotojų, gamintojų ir tiekėjų teisėtus interesus ir užkirsti kelią pinigų plovimui ir (ar) teroristų finansavimui.

4. Įstaiga atlieka Lietuvos Respublikos tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros įstatymo (toliau – Įstatymas) 15 straipsnio 2 dalyje nurodytą tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinę priežiūrą. Siekdama Įstatuose jai nustatytų tikslų, Įstaiga atlieka Įstatymo 16 straipsnyje nustatytas funkcijas:

4.1. Vykdydama Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme nustatytus valstybės įpareigojimus, Įstaiga atlieka ūkio subjektų vykdomos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusios veiklos atitikties pinigų plovimo prevencijos reikalavimams vertinimą pagal Įstaigos nustatytus rizikos vertinimo kriterijus. Įstaiga reguliariai peržiūri ir prireikus tikslina asmenims, kurie verčiasi ūkine komercine veikla, susijusia su prekyba brangakmeniais ir (ar) tauriaisiais metalais, skirtus nurodymus, siekdama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (ar) teroristų finansavimui, stebi šių subjektų veiklą, susijusią su pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimu, konsultuoja šiuos subjektus nurodymų vykdymo klausimais, organizuoja ūkio subjektams mokymus, seminarus, į kuriuos kviečia pranešimų skaityti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – FNTT) atstovus.

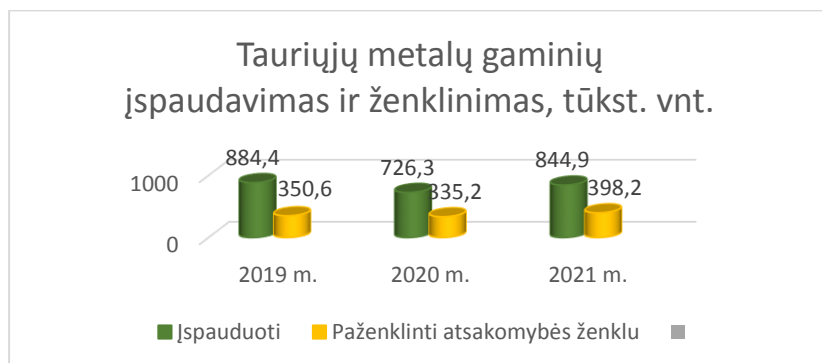
4.2. Įgyvendindama 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantį Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantį Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB su visais pakeitimais (toliau – REACH reglamentas), Įstaiga prabavimo metu atlieka su tauriųjų metalų lydiniais susijusių REACH reglamento reikalavimų įgyvendinimo priežiūrą, ūkio subjektų konsultavimą REACH reglamento taikymo klausimais. Planuojamu laikotarpiu bus siekiama pasiekti atitikties REACH reglamento nuostatomis minimalų tikrintinų tauriųjų metalų gaminių kiekį – 5 proc. visų prabuoti pateiktų tauriųjų metalų gaminių.

4.3. Būdamą viešojo administravimo subjektu, Įstaiga pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymą atlieka viešąjį administravimą tauriųjų metalų ir brangakmenių srityje, t. y. atlieka veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais atitikties galiojančių teisės aktų reikalavimams vertinimą, konsultuoja ūkio subjektus ir asmenis, teikia jiems metodinę pagalbą ir rekomendacijas su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusios veiklos klausimais, sudaro ir tvarko ūkio subjektų, kurie verčiasi su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusia veikla, sąrašą (toliau – Ūkio subjektų sąrašas) ir tauriųjų metalų arba brangakmenių gaminius rinkai pateikusių asmenų atsakomybės ženklų (toliau – atsakomybės ženklas) pavyzdžių registrą (toliau – Ūkio subjektų atsakomybės ženklų pavyzdžių registras).

5. Dėl 2020–2021 metais visoje Lietuvos Respublikoje galiojusios valstybės lygio ekstremaliosios situacijos dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės (toliau – valstybės lygio ekstremalioji situacija) buvo ribojama prekyba, įskaitant prekybą tauriaisiais metalais ir brangakmeniais, jų gaminiiais, ir paslaugų teikimas, įskaitant juvelyrų teiktas tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminių gamybos ir taisymo paslaugas. Ribotos tiesioginių paslaugų teikėjų ir klientų kontaktų galimybės pakoregavo ir Įstaigos darbo organizavimą: praktiškai dauguma Įstaigos paslaugų klientų pandemijos metu pradėjo naudotis kurjerių paslaugomis „nuo durų iki durų“, nuolat augo elektroninių per Elektroninius valdžios vartus Įstaigos teikiamų paslaugų – ūkio subjektų įrašymo į Ūkio subjektų sąrašą ir atsakomybės ženklų pavyzdžių derinimo bei registravimo – apimtys. Net ir atšaukus prekybos ribojimus, didžioji dalis klientų ir toliau aktyviai naudojami kurjerių paslaugomis, paslaugas užsako per Elektroninius valdžios vartus. Sumažėjus tiesioginių kontaktų su verslo atstovais, sutrumpėjo paslaugų užsakymų įforminimo laikas ir sumažėjo galimybės korupcijai.

6. Rinkoje išlieka tendencija dalį ar visą verslą perkelti į elektronines parduotuves, prekiaujančias tiek tauriųjų metalų gaminiiais, tiek gaminiiais su brangakmeniais, taip pat neįtvirtintais brangakmeniais ir investiciniu auksu, todėl vykdoma ne tik fizinė rinkos priežiūra, bet ir nuotolinė, pasitelkiant į pagalbą policijos pareigūnus, atliekančius kontrolinius pirkimus elektroninėse parduotuvėse. Pasiteisinusi geroji praktika išliks ir planuojamu laikotarpiu.

7. Antraisiais COVID-19 pandemijos metais (2021 metai) Įstaigos paslaugų apimtys artėjo į prieš pandemiją buvusį lygį (1 pav.), tačiau kaip ir ankstesniais metais, buvo išlikęs paslaugų užsakymų skaičiaus netolygumas metų pradžioje (mažiausia užsakymų) ir metų pabaigoje (daugiausia užsakymų).

1 pav. 2019–2021 m. prabuotų, įspauduotų ir paženklintų gaminių skaičius, tūkst. vnt.

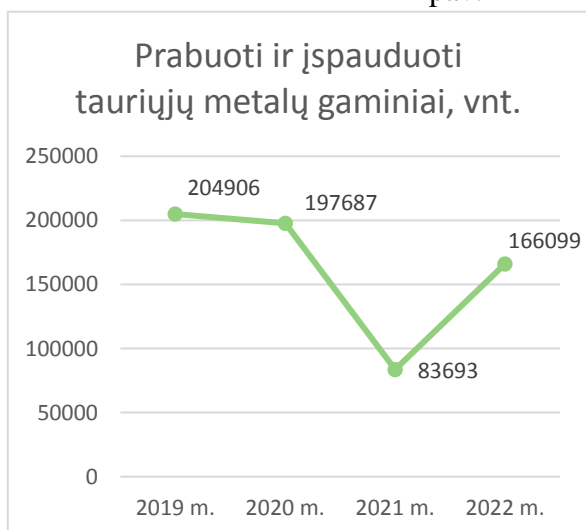
8. Įstaigos paslaugų užsakymų suaktyvėjimą galima būtų paaiškinti pandemijos laikotarpiu (2020–2021 metai) galiojusiu ribojimų atlaisvinimu, kuris sudarė sąlygas leisti gyventojų sutaupytas lėšas nenumatytoms išlaidoms ar investicijoms.

9. Planuojamas Įstaigos veiklos finansinis rezultatas 2022 metų sausio–vasario mėnesiais, palyginti su nusistovėjusia mažiausiai 10 metų praktika, buvo labai optimistinis, galima buvo tikėtis ekonomikos ir verslo atsigavimo po pandemijos. Tačiau situacija pasikeitė, prasidėjus Rusijos Federacijos kariniams veiksams Ukrainoje. Rusijos Federacijos kariniai veiksmai Ukrainoje turėjo įtakos Įstaigos veiklai: užsakymų, prabuoti pateikiamų gaminių skaičius ir dažnumas nuo 2022 metų kovo mėnesio sulėtėjo, nors brangakmenių prabavimo paslaugos poreikis auga. Tokį augimą galima būtų paaiškinti didesniu gyventojų susidomėjimu investuoti pajamas.

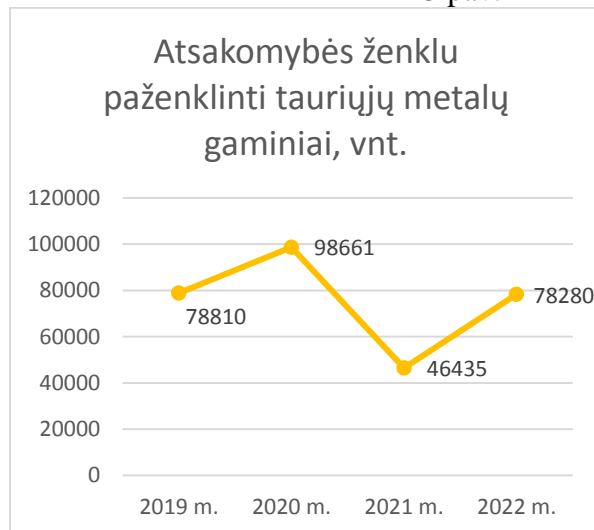
10. 2022 metų I ketvirčio pajamos, palyginti su ankstesnių metų pajamomis tuo pačiu laikotarpiu, padidėjo. Iš dalies pajamų augimą lėmė nuo 2022 m. sausio 1 d. peržiūrėti ir taikomi nauji Įstaigos paslaugų atlygio dydžiai ir komercinių paslaugų (ženklinimo, kt.) tarifai, pagrįsti sąnaudomis.

11. 2019–2022 metų I ketvirtį prabuotų, įspauduotų ir atsakomybės ženklų paženklintų taurių metalų ir brangakmenių gaminių skaičius ir duomenys apie pajamas pateikiami 2–5 pav.

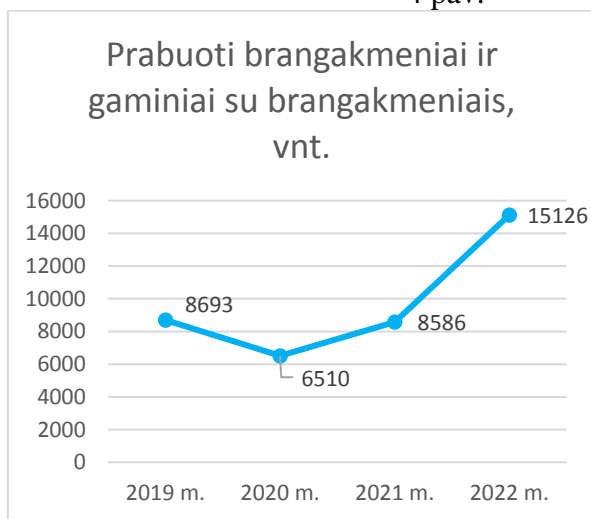
2 pav.

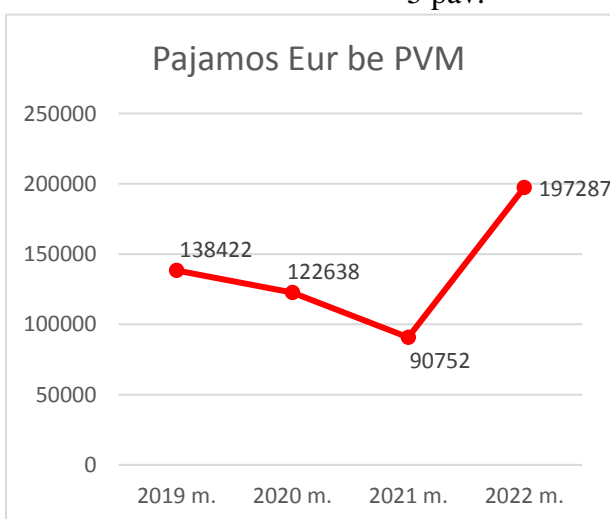
3 pav.

4 pav.

5 pav.

12. Rusijos Federacijos kariniai veiksmai Ukrainoje, pasaulio ir šalies ekonomikos lėtėjimas lemia vartotojų perkamosios galios ir (ar) poreikio mažėjimą, o tai tiesiogiai neigiamai gali veikti Įstaigos prabavimo paslaugų paklausą, finansinius veiklos rezultatus. Nors 2022 metų I ketvirčio

veiklos pajamos, palyginti su ankstesnių metų atitinkamu laikotarpiu, padidėjusios ir matomi Lietuvos tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos atsigavimo po pandemijos ženklai, tačiau Įstaigos paslaugų sąnaudų augimas (elektros įkainiai, motyvuojančio darbo užmokesčio mokėjimas darbuotojams, funkcijoms atlikti reikalingos analitinės įrangos atnaujinimo sąnaudos, kt.), nežinomybė dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų Ukrainoje baigties ir prognozuojama nauja COVID-19 pandemijos banga nesudaro pagrindo planuoti ir prognozuoti reikšmingo Įstaigos paslaugų augimo ar geresnių finansinių veiklos rezultatų.

13. 2021 metais laikinai sumažėjusi Įstaigos teikiamos tauriųjų metalų gaminių ženklavimo gamintojo, importuotojo ar tiekėjo atsakomybės ženklu paslaugos paklausa šiuo metu stabilizuojasi. Ženklavimo paslauga – Įstaigos teikiama paslauga (pagalba) ūkio subjektams, kurie nenori ar negali Įstatyme nustatytų reikalavimų įgyvendinti patys savo jėgomis.

14. Planuojamu laikotarpiu numatoma įvykdyti Finansų ministro valdymo sričių 2022–2024 metų strateginiame veiklos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos finansų ministro 2022 m. kovo 10 d. įsakymu Nr. 1K-86 „Dėl Finansų ministro valdymo sričių 2022–2024 metų strateginio veiklos plano ir Lietuvos statistikos departamento 2022–2024 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“, Įstaigai nustatytą atliktų ūkio subjektų veiklos vietų skaičiaus nuo veiklą deklaravusių ūkio subjektų skaičiaus (procentais) rodiklio reikšmę (10 proc.) – 179. Kaip ir iki pandemijos, Įstaiga planuojamu laikotarpiu organizuos planinius ir neplaninius veiklos patikrinimus, atsižvelgdama į nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo rezultatus bei rekomendacijas, taip pat Viešojo administravimo įstatymo nuostatas.

15. Pasibaigus COVID-19 pandemijos laikotarpiui, 2022 metų I ketvirtį rizika grįžti ūkio subjektų veiklos patikrinimai buvo atliekami ir nuotoliniu būdu, ir kontaktiniu būdu fizinėse ūkio subjektų veiklos vietose. Nuotoliniu būdu pagal kontrolinius klausimynus buvo vertinama verslo naujokų – pirmaisiais metais veiklą su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais vykančių asmenų (toliau – verslo naujokai) veiklos atitiktis veiklą su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams. Nustačius veiklos neatitikimų, verslo naujokai nebuvo baudžiami, jiems suteikta metodinė pagalba, rekomenduotos priemonės, kaip ištaisyti neatitikimus. Tokia pagalbos verslo naujokams taikymo praktika bus tęsiama ir planuojamu laikotarpiu.

16. Nuotoliniu būdu nuolat vykdoma internetinių parduotuvių veiklos stebėseną, o nustačius tokių parduotuvių vykdomos veiklos galimus neatitikimus veiklą su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams, informacija perduodama policijos pareigūnams, kaip numatyta Įstaigos su Policijos departamentu prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas) pasirašytoje bendradarbiavimo sutartyje. Pandemijos metu suaktyvėjęs bendradarbiavimas su policijos pareigūnais išliko ir pasibaigus valstybės lygio ekstremaliajai situacijai: pagal Įstaigos nurodytus rizikos veiksnius policijos pareigūnai vykdė kontrolinius pirkimus elektroninėse juvelyrinės parduotuvėse, o akredituota Įstaigos Prabavimo ir išspaudavimo laboratorija atliko tokių pirkimų metu policijos pareigūnų nupirktų gaminių metalo, prabos, masės, įtvirtintų akmenų ir ženklų bei jų autentiškumo ekspertizės, Įstaigos Teisės-revizijų skyriaus darbuotojai vertino ekspertizės ir ūkio subjekto veiklos atitiktį galiojančių teisės aktų reikalavimams.

17. Planuojamu laikotarpiu numatoma tęsti aktyvų bendradarbiavimą su policijos pareigūnais, atliekant elektroninėje erdvėje vykdomos veiklos valstybinę tauriųjų metalų ir brangakmenių priežiūrą.

18. Fizinis planinių ir neplaninių patikrinimų vykdymas ūkio subjektų veiklos vietose (rinkoje) planuojamu laikotarpiu, kaip ir iki pandemijos, išliks pagrindinis priežiūros atlikimo būdas. Tik tokiu būdu yra galimybė išsamiai ir objektyviai įvertinti ūkio subjektų vykdomos veiklos atitiktį galiojančių teisės aktų reikalavimams, taip maksimaliai apsaugant valstybės interesus ir vartotojų teises bei užtikrinant vienodas šiuo verslu užsiimančių subjektų verslo sąlygas.

19. Kaip ir ankstesniais veiklos metais, įvertinus galimą ūkio subjektų vykdomą nesąžiningą komercinę veiklą vartotojų atžvilgiu, planuojamu laikotarpiu iš rinkos kontrolinei patikrai (ekspertizei) bus paimami visi įtarimus dėl ženklavimo, prabos, masės, brangakmenio tapatybės deklaruojamos kokybės neatitikimo keliantys gaminiai. Įstaiga planuojamu laikotarpiu taikys gerąją

praktiką, kai visų iš rinkos kontrolinei patikrai paimtų gaminių ekspertizę atliks akredituota Įstaigos Prabavimo ir išspaudavimo laboratorija.

20. Rinkos priežiūros specialistų darbo sąlygos skirtingos nuo kitų Įstaigos darbuotojų: kilnojamojo pobūdžio darbas, darbas komandiruotėse, darbas stovint, naudojant lupą, dirbant skirtingomis ne nuo darbuotojo priklausančiomis apšvietimo sąlygomis. Rinkos priežiūros specialistus darbui paruošia tik pati Įstaiga, apmokydama ne tik teoriją pritaikyti praktikoje, bet ir naudojant lupą identifikuoti valstybinius kontrolinius prabavimo ženklus, jų autentiškumo požymius. Todėl planuojamu laikotarpiu numatoma peržiūrėti rinkos priežiūros, o kartu ir viešojo administravimo funkcijas atliekančių Įstaigos darbuotojų darbo užmokestį, kad jis būtų labiau motyvuojantis ir atitiktų darbo rinkos tendencijas, kad būtų didesnės garantijos išlaikyti kvalifikuotus specialistus.

21. Įstaigos darbuotojai rinkos priežiūros specialistai, be rinkos priežiūros funkcijų, ir planuojamu laikotarpiu atliks prevencinius Įstaigos išspaudavimo ir ženklinimo atsakomybės ženklų paslaugų kokybės vertinimus Įstaigos prabavimo padaliniuose. Tokių vidinių patikrinimų metu siekiama užtikrinti kokybišką paslaugų teikimą Įstaigos klientams ir įvertinti Įstaigos darbo organizavimo tobulinimo ar kvalifikacijos kėlimo poreikį.

II SKYRIUS ĮSTAIGOS IŠORINĖS APLINKOS ANALIZĖ

Politiniai veiksniai

Politiniai veiksniai, reikšmingi Įstaigos veiklai:

- Visos Įstaigos atliekamos funkcijos nustatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose, kuriuose apibrėžtos Įstaigos teisės ir pareigos bei veiklos apribojimai, atliekant tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros funkcijas. Tai sudaro tvirtą teisinį pagrindą stabiliam, skaidriam ir aiškiai reglamentuotam Įstaigos veiklos tęstinumui.
- Tauriųjų metalų, brangakmenių ir jų gaminių valstybinės priežiūros valdymo sritis nuo pat Įstaigos įsteigimo pavesta finansų ministrui.
- Laisvas prekių ir paslaugų judėjimas tarp Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių įpareigoja Įstaigą veikti konkurencinės aplinkos sąlygomis. Pasienio regionuose veiklą vykdančios ūkio subjektai teikia prabuoti gaminius kaimyninių valstybių (Latvijos, Lenkijos) prabavimo priežiūros institucijoms.
- Įstaigos teisinės formos pakeitimas Įstaigos veiklai, įskaitant tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros organizavimą, prabavimo paslaugų teikimą, poveikio neturi ir planuojamu laikotarpiu neturės.
- Veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais licencijų išdavimo ūkio subjektams modelis „D“, kai veikla su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais pradedama vykdyti, pateikus veiklos deklaraciją, neviseškai atitinka už Europos Tarybos pinigų plovimo ir teroristų finansavimą atsakingos institucijos MONEYVAL rekomendacijas, siekiant deramai užtikrinti nepriekaištingos reputacijos ūkio subjektų vadovų ir savininkų dalyvavimą šioje pinigų plovimo prevencijos aspektu rizikingoje veikloje ir mažinti neskaidrios veiklos rizikas.
- Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymu Įstaiga paskirta viena iš už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevenciją atsakingų institucijų, todėl planuojamu laikotarpiu numatoma stiprinti rinkos priežiūrą atliekančių specialistų skaičių, investuoti į jų kvalifikaciją ir motyvaciją.
- Įstatymu Įstaigai pavesta REACH reglamento įgyvendinimo priežiūra reikalauja investicijų ne tik į šiuolaikinę analitinę įrangą, bet ir į žmogiškuosius išteklius.

Ekonominiai veiksniai

Ekonominiai veiksniai labai reikšmingi Įstaigos veiklai:

- Lėtėjant pasaulinei ekonomikai ir vykstant karui Ukrainoje, Įstaigos paslaugų poreikio tendencijos sunkiai prognozuojamos, todėl Įstaigos teikiamų paslaugų paklausos reikšmingas teigiamas pokytis, įvertinus karo Ukrainoje neigiamą įtaką ekonomikai, neprognozuojamas.
- Vertinant tai, kad taurieji metalai ir brangakmeniai yra prabangos prekės, Įstaigos veikla (teikiamos paslaugos) tiesiogiai priklauso nuo šalies ekonominės situacijos ir vartotojų finansinių galimybių. Įstaigos teikiamų paslaugų paklausa padidėtų tik tuo atveju, jei ekonomika atsigautų, padidėtų jos augimo tempai, baigtųsi karas Ukrainoje.
- Siekdama užtikrinti nuolatinį aukštą technologinį lygį ir tinkamai vykdyti įstatymais pavestas funkcijas, Įstaiga privalo nuolat investuoti į naują modernią analitinę įrangą ir technologinius procesus, kas neišvengiamai didina Įstaigos veiklos sąnaudas, o šios daro tiesioginę įtaką Įstaigos finansiniams rodikliams.
- Dėl palankesnės kitų Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE) valstybių (Lenkijos, Latvijos) prabavimo paslaugų kainodaros Lietuvos ūkio subjektai naudojami tų šalių prabavimo institucijų paslaugomis, tačiau šiose valstybėse prabuotų gaminių skaičius per pastaruosius metus Lietuvos rinkoje stabilizavosi (sudaro apie 35–40 proc.).
- Dėl palankesnių mokesčių smulkiąjam verslui stebima nuosaikaus ūkio subjektų veiklos vietų smulkėjimo ir individualios veiklos, neįsteigus juridinio asmens, vykdytojų (pagal verslo liudijimą ar individualios veiklos pažymas) skaičiaus didėjimo tendencija.
- Išaugęs ūkio subjektų, nutraukusių veiklą su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais, skaičius (2020 metais veiklą nutraukė 109, 2021 metais – 359 ūkio subjektai), gerokai viršijantis naujai veiklą deklaravusių ūkio subjektų skaičių (2020 metais veiklą deklaravo 99, 2021 metais – 86 nauji ūkio subjektai) gali turėti tiesioginę įtaką Įstaigos paslaugų poreikiui ir finansiniams veiklos rezultatams.
- Fiksuotas verslo liudijimo „Juvelyrinių papuošalų gamyba ir taisymas“, kuriuo suteikiama teisė prekiauti savo pagamintais gaminiais be atskiro prekybos verslo liudijimo, mokesčio tarifas sudaro išskirtines sąlygas smulkiąjam verslui mažesnėmis sąnaudomis uždirbti daugiau pajamų, sumokant mažiau mokesčių valstybei.
- Teisė vykdyti veiklą gyvenamosiose patalpose ar užsiimti išnešiojamąja, išvežiojamąja prekyba tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminiais apsunkina Įstaigos vykdomos kontrolės funkcijų atlikimą.
- Nustatyta atvejų, kai verslo subjektai, neregistruoti Valstybinėje mokesčių inspekcijoje prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) kaip mokesčių mokėtojai, faktiškai vykdo veiklą, susijusią su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais, ir tokiu būdu išvengia mokesčių valstybei.
- Investicinį auksą įsigydami lengvatiniu (0 procentų) pridėtinės vertės mokesčio tarifu ir naudodami kaip pigesnę gamybos žaliavą, kai kurie ūkio subjektai nepagrįstai įgyja konkurencinį pranašumą rinkoje.
- Dėl išvardytų priežasčių tokių ūkio subjektų veiklos kontrolė tampa sudėtingesnė, o jų veiklos rizikos laipsnis reikalauja individualaus vertinimo.
- Emigracija, nedarbas, gyventojų skaičiaus mažėjimas, nepakankamai tvari gyventojų perkamoji galia daro neigiamą įtaką tauriųjų metalų gaminių ir Įstaigos teikiamų paslaugų paklausai.

Socialiniai veiksniai

Socialiniai veiksniai, reikšmingi Įstaigos veiklai:

- Dėl tauriųjų metalų ir brangakmenių specifiskumo (maži didelę vertę turintys gaminiai, individualūs užsakymai) išlieka šešėlinės ekonomikos, mokesčių slėpimo, kontrabandos ir pinigų plovimo bei teroristų finansavimo rizika.
- Pragyvenimo lygio, socialinės apsaugos, visuomenės užimtumo gerėjimo ir sąmoningumo augimo tendencijos vis dar nėra pakankamos, siekiant pagerinti visuomenės ir verslo atstovų polinkį paisyti teisės aktuose įteisintų šios specifinės komercinės ūkinės veiklos reikalavimų.
- Pasaulio ir šalies ekonomikos sulėtėjimas, didėjanti infliacija ir karas Ukrainoje sumažino visuomenės perkamąją galią ir poreikį įsigyti prabangos prekių – tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių. Planuojamu laikotarpiu tai gali turėti neigiamą įtaką Įstaigos paslaugų apimtims ir pajamoms.
- Teisės aktai, kuriais vadovaujantis užtikrinama laisva prekyba tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminiiais su neretai Lietuvos vartotojams nežinomais kitų EEE valstybių priežiūros institucijų kontroliniais prabavimo ženklais Lietuvos rinkoje, didina vartotojų apgaulės riziką.

Technologiniai veiksniai

Technologiniai veiksniai, reikšmingi Įstaigos veiklai:

- Kintantys vartotojų poreikiai ir finansinės galimybės, neretai ir mados tendencijos sudaro prielaidas gaminti gaminius iš kelių skirtingų rūšių metalų, taip pat iš metalų ir nemetalų, tauriųjų metalų ir netauriųjų metalų substancijų, taikant įvairias naujausias technologijas. Įstaigoje įdiegti technologiniai sprendimai leidžia užtikrinti kokybišką tokių gaminių patikrą, tačiau didėja Įstaigos poreikis atnaujinti turimą naudojamą technologiškai pasenusią analitinę įrangą, kad koja koton būtų žengiama su versle naudojamomis gamybos technologijomis ir ateityje nebūtų kliūčių kokybiškai prabuoti.
- Lietuvos rinkoje nuolat cirkuliuoja gaminiai su EEE valstybių valstybiniais kontroliniais prabavimo, Tauriųjų metalų gaminių kontrolės ir prabavimo konvencijos, ratifikuotos Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Tauriųjų metalų gaminių kontrolės ir prabavimo konvencijos ir jos priedų ratifikavimo“ (toliau – Vienos konvencija), ženklais, todėl didėja rizika, kad gali būti klastojami ir šie ženklai. Aptikti tokius suklastotus ženklus – darbui imlus ir sudėtingas rinkos priežiūros (kontrolės) procesas, kuriam būtini ir kvalifikuoti rinkos priežiūros specialistai.
- Į Lietuvos rinką nuolat patenka gaminių, importuotų iš trečiųjų šalių, kuriose REACH reglamento nuostatos netaikomos, todėl Įstaigai Įstatymu pavesta cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų, susijusių su pavojingųjų cheminių medžiagų ir cheminių mišinių, jų turinčių gaminių gamybos, tiekimo rinkai ir (arba) naudojimo apribojimais, įgyvendinimo priežiūra – labai svarbi ir atsakinga funkcija, kuriai atlikti reikalinga ne tik šiuolaikinė analitinė įrangą, bet ir atitinkamos kompetencijos žmogiškieji ištekliai.
- Dėl nuolat kintančių gamybos technologijų daugėja gaminių, kuriuos sudėtinga tinkamai įspauduoti įprastiniu mechaniniu būdu (tuščiaviduriai, smulkūs gaminiai ir gaminiai su įtvirtintais brangakmeniais). Tai atliekama naudojant itin brangią lazerinio įspaudavimo įrangą.
- Dėl ypač sparčiai besivystančių technologijų brangakmenių srityje, kai pagrindinės jų charakteristikos (pavyzdžiui, deimantų spalva, švarumas ir

pan.) pakeičiamos, naudojant įvairius fizikinius, cheminius apdorojimo metodus (veikiant radiacijai, kaitinant, chemiškai apdorojant, įvairiais skysčiais užpildant ertmes ir pan.), Įstaiga privalo ne tik disponuoti moderniausia įranga, skirta tokių gaminių charakteristikoms įvertinti (nustatyti), bet ir įdiegti šiuolaikinius brangakmenių tapatybę patvirtinančių valstybės dokumentų išdavimo technologinius procesus, motyvuoti Įstaigos išugdytus kvalifikuotus specialistus.

- Vystantis informacinėms technologijoms, sparčiai plečiasi nauji tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminių realizavimo būdai: elektroninė prekyba elektroninėse parduotuvėse ar naudojant kitas ryšio priemones (pavyzdžiui, socialinius tinklus). Dažna tų pačių savininkų elektroninių parduotuvių pavadinimų (adresų) kaita labai apsunkina priežiūrą ir poveikio priemonių taikymą nustatant veiklos neatitikimų. Tokios elektroninės prekybos poveikio tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkai masto vertinti Įstaiga neturi galimybių, tačiau neatmetama, kad augantis elektroninių parduotuvių skaičius ateityje gali iškreipti legalią tauriųjų metalų ir brangakmenių rinką ir paveikti Įstaigos paslaugų ir pajamų apimtį.

Globalizacijos veiksniai

Globalizacijos veiksniai, reikšmingi Įstaigos veiklai:

- Globalizacijos procesas pasireiškia kaip prekybos tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminiais liberalizavimas, apimantis pasaulio rinkų integraciją.
- Įstaiga – vienintelė Lietuvos Respublikos kompetentinga prabavimo priežiūros institucija, pagal Vienos konvenciją įgaliota prabuoti, išspauduoti ir kontroliuoti tauriųjų metalų gaminius, tačiau, vertinant globalios rinkos požiūriu, Įstaigos teikiamos tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo paslaugos nėra monopolinės.
- Laisvas prekių judėjimas sudaro sąlygas į Lietuvą patekti tauriųjų metalų gaminiams iš įvairių lydinių, taip pat išspauduotais Lietuvos vartotojams nežinomais EEE valstybių valstybiniais kontroliniais prabavimo ženklais, kas neabejotinai didina klastočių ir nelegalios prekybos riziką.
- Tauriųjų metalų ir brangakmenių rinka dėl globalizacijos procesų iš esmės keičiasi: dalis į Lietuvą įvežamų tauriųjų metalų gaminių jau yra paženklinėti kitų EEE valstybių valstybiniais kontroliniais prabavimo ženklais, dalis gaminių išvežama prabuoti į kaimynines šalis, dalis be apribojimų importuotų į Lietuvą gaminių neatitinka REACH reglamento nuostatų.
- Kai kurių EEE valstybių prabavimo priežiūros institucijos paslaugų teikimo vietas yra įsteigusios trečiojoje šalyje (Kinijoje, Indijoje ir pan.), kas sudaro prielaidas nevienareikšmiam ES valstybių narių tauriųjų metalų gaminių prabų ir išpaudų abipusio pripažinimo vertinimui.
- Ūkio subjektų teisė šalyje prekiauti tauriųjų metalų gaminiais su kitų EEE valstybių valstybiniais kontroliniais prabavimo ženklais neretai didina riziką, kad Lietuvoje gali būti realizuojami per valstybes, kuriose tauriųjų metalų ir brangakmenių kontrolės sistema nėra ekvivalentiška lietuviškai sistemai arba yra kitokia (pavyzdžiui, netikrinamas tauriųjų metalų, brangakmenių ar jų gaminių įsigijimo teisėtumas), neįteisinta arba atliekama dalinė rinkai teikiamų brangakmenių patikra, neatliekama įsigytų gaminių legalumo kontrolė, įvežti tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminiai.

Aplinkosaugos veiksniai (pavyzdžiui, klimato kaita ar pan.), reikšmingi Įstaigos veiklai:

Aplinkosaugos veiksniai

- Siekdama prisidėti prie aplinkos išsaugojimo ir sumažinti aplinkos taršą, viešuosius pirkimus Įstaiga organizuoja, nustatydamą įsigyjamoms prekėms (elektros energijai, popieriui, kompiuterinei įrangai ir pan.) taikomus aplinkosaugos reikalavimus, įsigyja iš atsinaujinančių energijos išteklių pagamintą elektros energiją.
- Planuojamu laikotarpiu Įstaiga planuoja atsisakyti benzinu ar dyzelinu varomų 2005–2008, 2011 metų gamybos pasenusių ar netinkamų naudoti, neekonomiškų ir neekologiškų lengvųjų automobilių ir įsigyti ekologiškesnių, pusiau elektra varomų, automobilių (hibridų). Gavus Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pritarimą, būtų svarstomas alternatyvus tvaresnis ir racionalesnis kelių ekologiškesnių automobilių pirkimas vienu kartu išperkamosios nuomos (lizingo) būdu ar veiklos nuomos modelis.

Teisiniai veiksniai

Teisiniai veiksniai, reikšmingi Įstaigos veiklai:

- Stabili teisinė aplinka neabejotinai yra Įstaigos veiklos tvarumo ir jos patrauklumo garantas, todėl bet kokie teisinės bazės pokyčiai gali lemti verslo ir jo kontrolės santykio pokytį.
- Įstatymo nuostata, leidžianti vykdyti su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusią veiklą, jos nedeklaravus, kai veikla vykdoma vieną kartą, galimai didina nelegalios ir neteisėtos veiklos riziką.
- Aiškus Įstaigos veiklos reglamentavimas Įstatymu ir kitais teisės aktais sudaro sąlygas skaidriam ir stabiliam Įstaigos veiklos tęstinumui.
- Nuo 2021 m. liepos 1 d. galiojančioje Įstatymo redakcijoje nustatyti papildomi valstybės įpareigojimai Įstaigai: pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos pagal Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymą ir REACH reglamento reikalavimų, susijusių su tauriųjų metalų lydiniais, įgyvendinimo priežiūra. Įstatyme nustatyta, kad šių funkcijų įgyvendinimas finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis, tačiau tam Įstaiga naudosis savo lėšas, nes valstybės biudžeto lėšų einamiesiems metams (2022 m.) neskirta. Ši faktinė aplinkybė reikšmingai neigiamai gali paveikti Įstaigos veiklos finansinius rezultatus.
- Verslo atstovams kyla daug neaiškumų ir nežinojimo dėl nesuderintos ES valstybių narių tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos reguliavimo teisinės bazės, todėl Įstaiga daug dėmesio skiria ūkio subjektų konsultavimui ir metodinės pagalbos teikimui.

III SKYRIUS KONKURENCINĖS APLINKOS ANALIZĖ

22. Pagrindinių Įstaigos teikiamų paslaugų konkurencinės aplinkos analizė atliekama pagal M. Porterio 5-ųjų jėgų modelį analizuojant konkurencinės aplinkos veiksniai.

Paslaugų teikėjų jėga

Paslaugų teikėjų jėga nėra aktuali, nes svarbiausias veiklai reikalingas paslaugas, įrangą ar kitas darbo priemones (žaliavą, medžiagas ar panašiai) Įstaiga įsigyja viešųjų pirkimų būdu.

Pirkėjų jėga

Paslaugų pirkėjai turi didelę jėgą Įstaigai, nes gali laisvai rinktis kitų ES valstybių narių prabavimo paslaugas teikiančias įmones. Pirkėjų derybinės pozicijos yra geresnės nei Įstaigos dėl palankesnių sidabro prabavimo paslaugų tarifų, todėl dalis užsakovų perka kaimyninių šalių prabavimo

	<p>institucijų paslaugas ir dėl šios priežasties Įstaigos klientų skaičius gali mažėti.</p>
<p>Konkurentai</p>	<p>Nors Įstaigai suteikta išskirtinė teisė Lietuvoje įgyvendinti tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinę priežiūrą teikiant tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių prabavimo ir išpavidavimo, kokybės pažymėjimų išdavimo paslaugas, Įstaiga neišvengiamai konkuruoja ES rinkoje su kitų EEE valstybių įgaliotomis prabavimo priežiūros institucijomis. Dalies konkurentų (ypač Lenkijos prabavimo institucijų) prabavimo paslaugų tarifai yra mažesni, palyginti su Įstaigos teikiamų paslaugų tarifais, todėl prabavimo paslaugų srityje pakankamų derybinių galių Įstaiga neturi. Kaip rodo 2021 metų rinkos analizės rezultatai, 35 procentai Lietuvos rinkoje realizuojamų tauriųjų metalų gaminių išpaviduoti kitų ES valstybių valstybiniais kontroliniais prabavimo ženklais.</p> <p>Neabejotinas Įstaigos konkurencinis pranašumas – kokybiškai atliekamos tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo ir išpavidavimo paslaugos.</p> <p>Nuosaikešnė konkurencija juntama brangakmenių prabavimo srityje – Latvijos valstybės įgaliota prabavimo priežiūros institucija prabuoja brangakmenius ir jų gaminius, tačiau pagal Latvijoje galiojančias teisės aktų nuostatas pateikia siauresnes išvadas (nurodoma tik brangakmenio tapatybė), palyginti su Įstaigos teikiamomis išvadomis. Lenkijoje šios paslaugos neteikiamos. Įstaigos brangakmenių tyrimo laboratorija aprūpinta pažangiausia technologine įranga, čia sutelkti aukštos kvalifikacijos gemologijos specialistai.</p> <p>Tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros (inspektavimo) srityje Įstaiga konkurentų neturi.</p>
<p>Pakaitalų grėsmė</p>	<p>Tauriųjų metalų prabavimo paslaugų pasiūla ES rinkoje yra didelė, tad Įstaiga neturi jokių pranašumų. Įstaigos teikiamoms prabavimo paslaugoms Lietuvoje alternatyvų nėra. Jos unikalios, jų negalima pakeisti kitomis paslaugomis.</p>
<p>Naujų konkurentų grėsmė</p>	<p>Didesnę konkurenciją brangakmenių ir jų gaminių srityje gali paskatinti Lenkijos prabavimo priežiūros institucijos ketinimai steigti brangakmenių tyrimo laboratoriją.</p> <p>Rinkos priežiūros (inspektavimo) srityje Įstaiga veikia išskirtinėmis teisėmis.</p>

IV SKYRIUS ĮSTAIGOS VIDINĖS APLINKOS ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS ĮSTAIGOS ATLIEKAMOS FUNKCIJOS

23. Vadovaujantis M. Porterio vertės grandinės modeliu išskiriamos Įstaigos pagrindinės, papildomos ir pagalbinės funkcijos, kuriančios vertę. 6 paveiksle pateikiamas Įstaigos vertės grandinės modelis pagal M. Porterį.

Pagrindinės funkcijos	Valstybės specialusis įpareigojimas – tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių, pusgaminių, atliekų ir (arba) laužo prabavimas, tauriųjų metalų gaminių išspaudavimas	Ūkio subjektų su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusios veiklos atitikties Įstatymo ir kitų su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusią veiklą reglamentuojančių teisės aktų nustatytiems reikalavimams priežiūra, konsultavimas, metodinės pagalbos teikimas	Ūkio subjektų sąrašo tvarkymas	<p>Kiti valstybės specialieji įpareigojimai (pavestos funkcijos): REACH reglamento įgyvendinimo tauriųjų metalų srityje priežiūra.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vienos konvencijos nuostatų įgyvendinimo kontrolė. - Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos vykdymas, atliekant subjekto veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais priežiūrą. - Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme numatytų funkcijų vykdymas. <ul style="list-style-type: none"> - Asmens duomenų tvarkymas, vadovaujantis 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas), Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu ir jų įgyvendinamaisiais teisės aktais.
Papildomos funkcijos	Tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių ženklavimas	Duomenų teikimas Licencijavimo informacinei sistemai	Duomenų teikimas Administracinių nusižengimų registrai	<ul style="list-style-type: none"> - Valstybės paveldėto, konfiskuoto, bešeimininkio turto – tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių prabavimas, išspaudavimas, kokybės pažymėjimo išdavimas ar ekspertizės išvados pateikimas iki realizavimo (pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 26 d. nutarimą Nr. 634 „Dėl Bešeimininkio, konfiskuoto, valstybės paveldėto, valstybei perduoto turto, daiktinių įrodymų, lobių ir radinių perdavimo, apskaitymo, saugojimo, realizavimo, grąžinimo ir pripažinimo atliekomis taisyklių patvirtinimo“).
Pagalbinės funkcijos	Finansų valdymas	Techninis palaikymas	Žmogiškųjų išteklių valdymas	

6 pav. M. Porterio vertės grandinės modelis

24. Pagal Įstatymo 16 straipsnio 7 dalį Įstaigos atlygio už Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodytas veiklas skaičiavimo tvarką nustato Įstaigos savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (Finansų ministerija), o pagal šią tvarką apskaičiuotus konkrečius atlygio už Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodytas veiklas dydžius nustato Įstaiga. Vadovaudamasis Tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo valstybinės priežiūros institucijos atlygio ir jos vykdomos ūkinės komercinės veiklos kainų ir tarifų skaičiavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2021 m. lapkričio 22 d. įsakymu Nr. 1K-357 „Dėl Tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo valstybinės priežiūros institucijos atlygio ir jos vykdomos ūkinės komercinės veiklos kainų ir tarifų skaičiavimo taisyklių patvirtinimo“, Įstaigos direktorius 2021 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. (1.6)1-61 „Dėl Atlygio už Tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodytas veiklas dydžių nustatymo“ nustatė atlygio už Įstatymo 16

straipsnio 2 dalyje nurodytas veiklas dydžius, o 2021 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. (1.6)1-63 „Dėl ūkinės-komercinės veiklos kainų ir tarifų“ nustatė ūkinės-komercinės veiklos (paslaugų, darbų bei produkcijos) kainų ir tarifų, kurie įsigaliojo 2022 m. sausio 1 d., sąrašą.

25. Įstaigos veiklos privalumas – aukščiausios kokybės paslaugos: visi prabavimo ir įspaudavimo darbų procesai yra standartizuoti – atliekami Prabavimo ir įspaudavimo laboratorijoje, akredituotoje pagal tarptautinį standartą LST EN ISO/IEC 17025. Natūralios kilmės akmenys brangakmeniams priskiriami ir prabuojami (tiriami) pagal Juvelyrinių akmenų, sidabro dirbinių, deimantų ir perlų tarptautinės konfederacijos (CIBJO) patvirtintą klasifikaciją ir standartą. Įstaigos periodiškai atliekamų tauriųjų metalų tyrimų testų rezultatus tarptautinės kompetentingos institucijos vertina kaip atitinkančius aukštos kokybės reikalavimus.

26. Atsižvelgiant į tai, kad Įstaigos vykdoma tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo veikla yra neatsiejama nuo juvelyrinių gaminių rinkos, taip pat į tai, kad juvelyrinių gaminių Lietuvoje daugiau niekas nekontroliuoja, Įstaigai buvo suteikta teisė už aptiktus REACH reglamente nustatytų specialiųjų reikalavimų juvelyriniams gaminiams (pvz., nikelio, kadmio, švino kiekio ribojimai ir pan.) pažeidimus skirti pažeidėjams administracines nuobaudas. REACH reglamento įgyvendinimo kontrolės funkcija Įstaigai pavesta nuo 2021 m. liepos 1 d. įsigaliojusiame Įstatyme. Atlikdama šią naujai pavestą funkciją Įstaiga planuoja tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminių prabavimo metu patikrinti ir tikrinamų gaminių atitiktį REACH reglamento reikalavimams. Tam tikslui planuojama panaudoti šiuo metu kiekviename Įstaigos padalinyje esančius rentgenofluorescencinius spektrometrus, o ginčytiniais atvejais ar esant poreikiui pasinaudoti akredituotų užsienio laboratorijų paslaugomis. Nustačius, kad juvelyrinis gaminytis neatitinka REACH reglamento reikalavimų, užsakovas apie tai bus informuojamas, išduodant jam bandymų protokolą su tyrimo rezultatais. Užsakovai šiais klausimais bus konsultuojami, siekiant padėti jiems atsirinkti saugius, nekenksmingus aplinkai ir vartotojams gaminius, tinkamai pasirinkti jų tiekėjus.

27. Dar viena svarbi Įstaigos funkcija – ūkio subjektų su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusios veiklos atitikties Įstatyme ir jo įgyvendinamuosiuose su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusių veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose tokiai veiklai nustatytiems reikalavimams priežiūra, kurią reglamentuoja Įstatymas, Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas, Viešojo administravimo įstatymas, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. Ūkio subjektų veiklos atitikties priežiūra atliekama, konsultuojant ūkio subjektus veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais klausimais, teikiant jiems metodinę pagalbą, atliekant ūkio subjektų veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais patikrinimus, atrenkant ir paimant ūkio subjekto realizuojamus ar naudojamus veikloje tauriuosius metalus, brangakmenius, jų gaminius, pusgaminius, atliekas ir (arba) laužą arba vertybes ekspertizei, bandymui arba analizei atlikti, nustatant ūkio subjekto su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusios veiklos pažeidimus, duodant nurodymus ūkio subjektams pašalinti Įstaigos nustatytus ūkio subjekto su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusios veiklos pažeidimus ir nustatant terminą, per kurį šie pažeidimai turi būti pašalinti ir apie tai informuota Įstaiga, konfiskuojant Lietuvos Respublikoje realizuoti skirtus tauriuosius metalus, brangakmenius, jų gaminius, pusgaminius, atliekas ir (arba) laužą, jeigu jų valstybiniai kontroliniai prabavimo ženklai ir (arba) kokybės pažymėjimai yra padirbti (suklastoti) arba taurieji metalai, brangakmeniai, jų gaminiai, pusgaminiai, atliekos ir (arba) laužas yra be kilmės (išigijimo) dokumentų, nagrinėjant Administracinių nusižengimų kodekse Įstaigos kompetencijai priskirtas administracinių nusižengimų bylas ir skiriant poveikio priemones.

28. Nuo 2021 m. liepos 1 d. galiojančiame Įstatyme įtvirtinta dar viena Įstaigos atliekama pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo priežiūros pagal Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymą funkcija. 2019–2020 metais FNTT atlikto nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo išvados tauriųjų metalų ir brangakmenių veiklos sritis įvardyta kaip potencialiai rizikinga pinigų plovimo prasme, pagrindinė rizika nurodyta atsiskaitymai grynaisiais pinigais. Todėl, atliekant naujai pavestas funkcijas, be įprastinės veiklos patikrinimų, bus vykdoma operacijų grynaisiais pinigais kontrolė. Be to, atsižvelgiant į minėtoje išvadoje pateiktus siūlymus, planuojami neplaniniai šios srities patikrinimai, atliekami iš anksto neįspėjus ūkio subjekto, įvertinant, kaip identifikuojami (tikrinami)

ūkio subjekto klientai, taip pat įvertinant parduodamų prekių kilmę ir vertę. Pažymėtina, kad šiems patikrinimams bus pasitelktos ir kitos institucijos – FNNT, policija ir pan. Įstaiga patikrinimus atlieka vadovaudamasi nustatyta rizika grindžiama ūkio subjektų priežiūros pinigų plovimo ir teroristų finansavimo srityje tvarka, kuri leidžia atlikti tik rizikingiausių ūkio subjektų patikrinimus.

29. Išskirtinis dėmesys planuojamu laikotarpiu bus rodomas verslo naujokams, kuriems kaip ir šiuo metu bus rengiamos nuotolinės konsultacijos, atsakoma į rūpimus klausimus ir suteikiama metodinė pagalba.

30. Labai svarbus rinkos priežiūros efektyvumo vertinimo rodiklis – rinkoje atliekamų tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių paėmimo kontrolinei analizei atlikti pagrįstumas (atlikus analizę pasitvirtinusių netinkamų tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių atvejų skaičius, palyginti su visais paėmimo atvejais), išreiškiamas procentais, rodiklio reikšmė – 85 procentai. Įstaigos tikslas – išlaikyti tokį rinkos apsaugos lygį, t. y. tokią rodiklio reikšmę. Likusi 15 procentų dalis – galimai paslėptų, plika akimi nepastebimų pažeidimų dalis.

Šiuo rodikliu siekiama kuo efektyviau užtikrinti rinkos apsaugą, kad rinkos priežiūros specialistai, iš rinkos ekspertizei, bandymui ar analizei paėmami tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminių, labai atsakingai įvertintų visus įtarimus dėl gaminių ženklinimo ar deklaruojamų metalo, prabos, brangakmenių, masės charakteristikų, kad tokiomis priemonėmis saugomos rinkos priežiūra atitiktų minimalios ir proporcingos ūkio subjektams sukeltos priežiūros naštos principus.

31. Ūkio subjektų su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusios veiklos priežiūros (inspektavimo) procedūrų aiškumas ir viešumas, metodinės pagalbos teikimas ir konsultavimas veiklos vietose, rašytinių nurodymų laikytis teisės aktų pateikimo praktikos taikymas bei mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų vertinimas, konfidencialumo priežiūros veikloje laikymasis, deklaracijos dėl pirmųjų verslo metų nuostatų taikymas visu planuojamu laikotarpiu išliks pamatinėmis šios specifinės rinkos priežiūros veiklos sritimis.

32. Įstaiga, taikydama savitarpio ir tarnybinės pagalbos principus, palaiko nuolatinius dalykinius ryšius su suinteresuotomis institucijomis (VMI, FNNT, policija, muitinė) dėl nelegalios veiklos, neteisėto praturtėjimo, mokesčių vengimo, prekybos sandorių legalumo prevencijos ir tyrimo bei panašiais klausimais, inicijuoja bendrus ūkio subjektų veiklos patikrinimus, kas leidžia padidinti veiklos vietų patikrinimų efektyvumą, sumažinti administracinę naštą verslui bei reikšmingai pagerinti ūkio subjektų veiklos kontrolės aprėptį ir kokybę. Tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros funkcijai atlikti Įstaigoje įdiegta Informacinės visuomenės plėtros komiteto (portalo „Elektroniniai valdžios vartai“), VŠĮ „Versli Lietuva“ (pranešimų dėžutės), AB Lietuvos pašto (e. pristatymo paslauga) administruojama pažangi informacinė sistema.

33. Įstaiga kartu su VŠĮ „Versli Lietuva“ įgyvendino projektą „Administracinių procedūrų, susijusių su valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų išduodamais leidimais, perkėlimas į elektroninę terpę“, kurio tikslas – siekti, kad ūkio subjektai veiklos deklaraciją arba atsakomybės ženklą pavyzdį ir kitus dokumentus Įstaigai teiktų bekontakčiu būdu – per Elektroninių valdžios vartų portalą *epaslaugos.lt*. Įstaigoje įdiegta užsakovų informavimo apie užsakymų įvykdymą sistema. Vertindama Elektroninių valdžios vartų portalo privalumus, Įstaiga aktyviai skatina ūkio subjektus naudotis portalo *epaslaugos.lt* galimybėmis ir planuojamu laikotarpiu Įstaiga toliau plėtos informacines technologijas, diegdama papildomas elektronines paslaugas.

34. Įstaigos interneto svetainėje *lpr.lt* ir valstybės informacinės licencijavimo sistemos svetainėje *licencijavimas.lt* skelbiamas visiems prieinamas Ūkio subjektų sąrašas. Planuojamu laikotarpiu bus viešinama ūkio subjektams ir vartotojams svarbi informacija apie ūkio subjektus, teisės aktų nustatyta tvarka deklaravusius su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusią veiklą.

35. Didžioji dalis Įstaigos teikiamų paslaugų, susijusių su tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių prabavimu ir įspaudavimu Lietuvos valstybiniu kontroliniu prabavimo ženklu, suteikiama, tik ištyrus pateiktus tauriuosius metalus ir brangakmenius, jų gaminius, laužą ar atliekas. Todėl Įstaigos paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę yra ribotas. Tačiau dalis paslaugų – ūkio subjektų veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais deklaracijos, prašymo registruoti atsakomybės ženklą, paraiškos dėl tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių prabavimo, įspaudavimo ir kitų paslaugų suteikimo pateikimas – perkelta į elektroninę erdvę.

36. Įstaiga planuoja efektyvinti savo veiklą, siekdama, kiek įmanoma, teikiamas paslaugas koncentruoti vienoje vietoje, kad ištekliai (žmogiškieji, technologiniai ir kiti) būtų išnaudojami kuo racionaliau. Kaip vieną iš veiklos efektyvinimo būdų, Įstaiga mato cheminės laboratorijos atliekamų funkcijų koncentravimą vienoje vietoje – akredituotoje Įstaigos Prabavimo ir įspaudavimo laboratorijoje. Pandemijos laikotarpiu, trukusiu porą pastarųjų metų, išryškėjo nauji verslo poreikiai ir atsivėrė naujos galimybės, ypač logistikos srityje. Naudojantis šiuolaikinėmis logistikos priemonėmis, galima nesunkiai organizuoti cheminių bandinių persiuntimą iš vieno padalinio į kitą ir greitai atlikti jų analizę. Vienu metu vienoje laboratorijoje iš karto galima tirti keletą bandinių. Tokiu būdu nereikėtų kiekvienam filialui įsigyti tokios pačios įrangos, palaikyti personalo kvalifikacijos ir pan. Viena laboratorija šiuo metu pajėgi analizuoti iš visų esamų Įstaigos padalinių siunčiamus bandinius. Įstaigos Prabavimo ir įspaudavimo laboratorija veikia tinkamai, yra akredituota, akreditacija palaikoma, veiklai užtikrinti papildomai reikėtų priimti papildomą darbuotoją – plataus profilio chemiką veiklai užtikrinti.

ANTRASIS SKIRSNIS ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

37. Pasikeitus Įstaigos teisei formai, Įstaigos struktūra šiuo metu peržiūrima. Įstaiga, siekdama didesnio Įstaigos veiklos našumo, Finansų ministerijai pateikė pasiūlymus dėl struktūros keitimo, kad būtų išlaikytas veiklos našumas ir reikiamos kompetencijos specialistai būtų sutelkti konkrečiai pavestoms funkcijoms atlikti.

38. Įstaigoje dirba 25 darbuotojai. 18 darbuotojų teikia tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo, ženklinimo ir įspaudavimo paslaugas, atlieka ekspertizes ir pan., 3 – rinkos priežiūros specialistai, 4 – administracijos darbuotojai. 4 Įstaigos darbuotojai pagal Administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnio 96 punktą priskirtini pareigūnams, turintiems teisę duoti nepavaldiems asmenims teisės aktuose, reglamentuojančiuose su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusią veiklą, numatytus privalomus vykdyti nurodymus, surašyti administracinių nusižengimų protokolus, tirti ar nagrinėti administracinių nusižengimų bylas bei skirti administracines nuobaudas.

39. Planuojamu laikotarpiu numatoma organizuoti atrankas į 2 laisvas rinkos priežiūros specialistų ir Teisės-revizijų skyriaus vadovo pareigas, taip pat į laisvas prabuotojų, chemikų darbo vietas Įstaigos Druskininkų, Kauno, Vilniaus padaliniuose, administratoriaus ir ūkvedžio funkcijas atliekančių darbuotojų laisvas pareigas, apie tai viešai skelbiant ne tik Įstaigos interneto svetainėje, bet ir Valstybės tarnybos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos konkursų į laisvas darbo vietas portale.

40. Darbuotojai priimami į darbą Lietuvos Respublikos darbo kodekse, Įstaigos įstatuose, Įstaigos darbo reglamente nustatyta tvarka. Darbuotojų kvalifikaciniai reikalavimai, funkcijos, pavaldumas ir atsakomybė nustatomi darbuotojų pareigybių aprašymuose.

41. Siekdama pagerinti tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros kokybę, Įstaiga valstybinę tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūrą vykdo remdamasi ūkio subjektų veiklos rizikos vertinimo kriterijais, užtikrindama ūkio subjektų vykdomos veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais stebėseną ir prevencinių priemonių – metodinės pagalbos bei konsultacijų – jiems teikimą. Jau artimiausiu metu Įstaigoje planuojama steigti papildomas rinkos priežiūros pareigybes, kad būtų užtikrintas tinkamas pinigų plovimo prevencijos kontrolės vykdymas.

42. Įgyvendinama finansų ministro įsakymus dėl Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sritims priskirtų įstaigų, įmonių veiklos sričių, kuriose tam tikrais metais reikia atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybės analizę, Įstaiga kasmet atlieka tam tikros Įstaigos veiklos srities korupcijos pasireiškimo tikimybės analizę pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymą ir Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2021 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 2-229 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Planuojamu laikotarpiu korupcijos rizikos vertinimas taip pat bus atliekamas.

43. Įstaigos darbuotojai periodiškai atlieka nulinės tolerancijos korupcijai testą. 2022 metais toks testas jau atliktas, planuojamu laikotarpiu numatoma jį kartoti. 100 procentų darbuotojų, atlikdami testą, pažymėjo, kad jų darbo Įstaigoje metu nebuvo situacijų, kad būtų siūlomas kyšis ar kitaip darbe būtų susidūrę su korupcija.

44. Įstaigoje dirba kvalifikuoti, didelę darbo patirtį tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros (prabavimo, ekspertizų ir inspektavimo) srityje sukaupę darbuotojai ir kitų sričių specialistai. 85 procentai Įstaigos darbuotojų turi aukštąjį išsilavinimą.

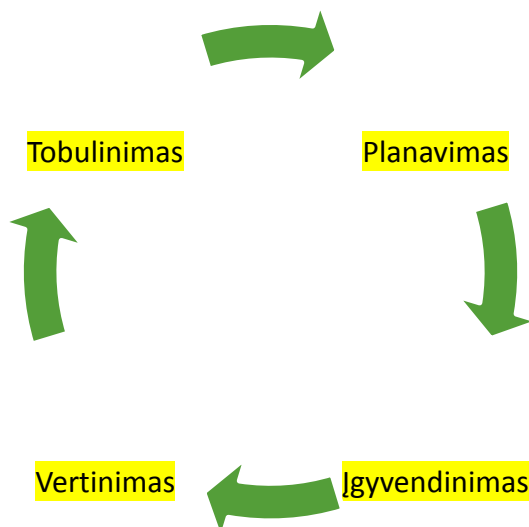
45. Siekdama išsaugoti aukštos kvalifikacijos specialistus, didelę sąnaudų dalį Įstaiga skiria darbo užmokesčiui, sudaro sąlygas didinti darbuotojų motyvaciją, kelti kvalifikaciją, suteikia galimybę siekti karjeros pačioje Įstaigoje. Kadangi tokie specialistai Lietuvoje nerengiami, o galimybės kelti kvalifikaciją yra minimalios, darbuotojams suteikiama galimybė tobulinti kvalifikaciją užsienyje. Planuojamu laikotarpiu numatomas 2 Įstaigos brangakmenių specialistų kvalifikacijos kėlimas ar specializuoti mokymai užsienyje.

46. 2022 metais numatoma patvirtinti darbuotojų, išskyrus Įstaigos direktorių, darbo apmokėjimo tvarkos aprašą (atlygio politiką), kad būtų užtikrinta skaidri ir objektyvi motyvuojančio darbo užmokesčio sistema.

47. Atsižvelgiant į Įstaigos teikiamų prabavimo paslaugų paklausą, planuojama padidinti prabavimą atliekančių darbuotojų skaičių. Dėl objektyvių priežasčių (darbuotojų pensinio amžiaus) jau dabar susiduriama su prabavimo ir išpaudavimo specialistų trūkumu. Naujų darbuotojų tinkamas parengimas specifinei Įstaigos veiklai pareikalaus laiko ir papildomų finansinių išteklių, dėl to gali padidėti Įstaigos sąnaudos. Be to, dėl naujų darbuotojų mokymo laikinai sumažėtų už tinkamą naujų darbuotojų parengimą atsakingų Įstaigos specialistų darbo našumas ir veiklos efektyvumas.

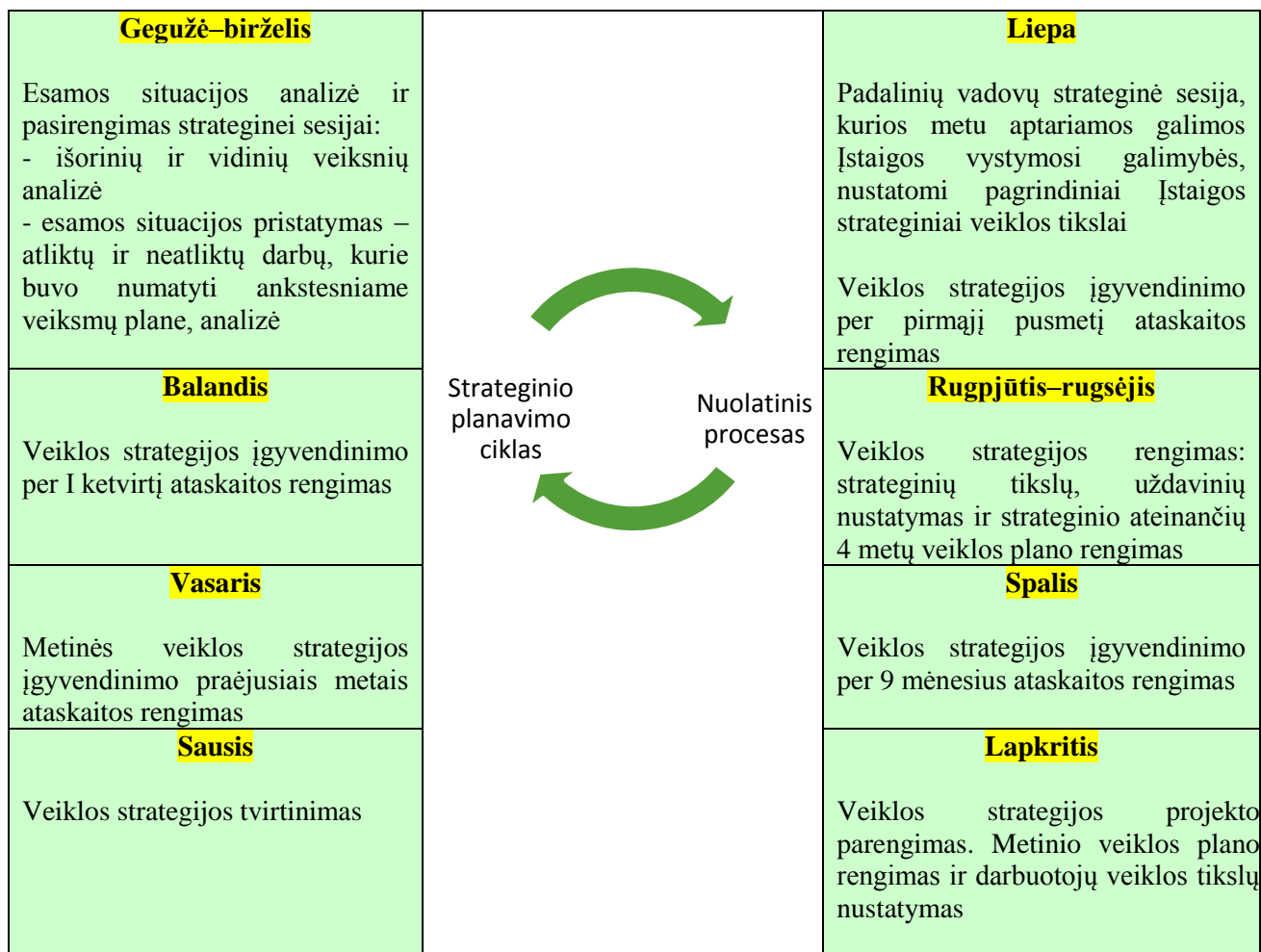
TREČIASIS SKIRSNIS PLANAVIMO SISTEMA

48. Įstaigos veikla organizuojama vadovaujantis finansų ministro patvirtinta Įstaigos veiklos strategija, Įstaigos įstatais ir kitais teisės aktais. Įstaigos veiklos strategijai rengti sudaryta strateginio planavimo grupė, kuri, įvertinusi praėjusių laikotarpių pasiektus veiklos rezultatus ir Įstaigos veiklos strateginius tikslus bei Įstaigos savininko lūkesčius, rengia artimiausio 4 metų strateginio planavimo laikotarpio Įstaigos veiklos strategiją. Strateginio planavimo procesas, kuris apima Įstaigos veiklos strategijos parengimą ir vertinimą, yra nuolatinis procesas, kurį sudaro 4 tarpusavyje susiję pagrindiniai etapai (žr. 7 pav.).

7 pav. Strategijos ciklas

49. Įstaigos veiklos strateginio planavimo procesas vykdomas kasmet (žr. 8 pav.).

8 pav. Strateginio planavimo metinis grafikas

50. Įstaigos strateginio planavimo procese dalyvauja visa Įstaiga – nuo vadovų iki struktūrinių padalinių vadovų. Už proceso organizavimą, veiklos strategijos kūrimą ir pristatymą atsakingas Strateginio planavimo grupės vadovas – Įstaigos direktoriaus pavaduotojas. Siekiant efektyvumo įgyvendinant Įstaigos veiklos strategiją, už veiklos strategijos uždavinių vykdymą paskirti atsakingi Įstaigos darbuotojai.

51. Įstaigoje vykdomas produktyvus Įstaigos veiklos strategijos planavimo proceso etapas – strateginė padalinių vadovų sesija, kurios metu analizuojami Įstaigos veiklos rezultatai, priimami sprendimai dėl Įstaigos misijos, vizijos, vertybių, strateginių krypčių ir tikslų.

52. Kasmet vykdoma Įstaigos veiklos strategijos peržiūra, vertinamas jos aktualumas, įvertinus vidaus ir išorės veiksnius ir aplinkybes bei Įstaigos metinius ar atskirų laikotarpių rezultatus, rengiami būtini Įstaigos veiklos strategijos pakeitimai ir tikslinimai. Strateginio planavimo grupė taip pat atlieka Įstaigos veiklos strategijos įgyvendinimo stebėseną, vertina ir analizuoja Įstaigos veiklos rezultatus, rengia Įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai ir kitoms institucijoms teikiamas Įstaigos veiklos ataskaitas. Atsižvelgiant į neapibrėžtumo sąlygas dėl pasaulinio ekonomikos sulėtėjimo ir karo Ukrainoje, Įstaigos paslaugų apimčių augimas 2022 metais neprognozuojamas.

53. 2022–2024 metais Įstaigos siektini veiklos rezultatai pateikiami Įstaigos veiklos strategijos 1 priede – Įstaigos 2022–2024 metų strateginių tikslų, uždavinių ir vertinimo kriterijų žemėlapyje.

KETVIRTASIS SKIRSNIS TECHNINIAI IŠTEKLIAI IR RYŠIŲ SISTEMOS

54. Įgyvendindama Įstatymą, Įstaiga tvarko Ūkio subjektų sąrašą ir Ūkio subjektų atsakomybės ženklų pavyzdžių registrą.

55. Informacinių sistemų vystymasis orientuotas į naujų apskaitos, finansų, turto ir procesų valdymo programų, Įstaigos veiklos valdymo informacinių technologijų priemonių, kurios užtikrins efektyvų ir sklandų duomenų bei procesų valdymą, diegimą. Įstaigoje įdiegtos finansinės apskaitos, prabavimo darbų apskaitos, tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros informacinės sistemos. Tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros specialistams sukurtos mobilios darbo vietos. Įstaigos padaliniai naudojant šiuolaikines technologijas sujungti į bendrą Įstaigos vidinį tinklą. Papildomus informacinių sistemų pakeitimus lėmė būtinybė atnaujinti Ūkio subjektų sąrašo duomenis ir juos paskelbti licencijų informaciniėje sistemoje *licencijavimas.lt* ir siekis gerinti klientų aptarnavimo kokybę.

56. Funkcijoms atlikti naudojama technologinė įranga, prietaisai, matavimo priemonės, kompiuterinė, analitinė ir technologinė įranga (rentgeno fluorescenciniai spektrometrai, analitinės svarstyklės, mikroskopai) ne tik fiziškai, bet ir morališkai sensta, todėl turi būti nuolat atnaujinami. 2022–2024 metais planuojama įsigyti Įstaigos pagrindinei veiklai būtinos įrangos (rentgeno fluorescencinių spektrometrų, lazerinių ženklinimo įrenginių, kupeliavimo krosnį, mikroskopų, lengvųjų automobilių), atnaujinti filialų ir laboratorijų patalpas bei inventorių.

57. Įstaiga pavestas funkcijas atlieka nuosavybės teise priklausančiose patalpose ar pastatuose, esančiuose Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Druskininkuose. Dalis patalpų, inžinerinių ir vaizdo stebėjimo sistemų, langų, baldų yra nusidėvėję, todėl planuojamu laikotarpiu juos numatoma nuosekliai ir racionaliai atnaujinti.

58. Įstaigos Vilniaus filialo naudojamos patalpos nėra optimalios veiklai vykdyti: patalpos per didelės (468,26 kv. metro), dalis patalpų (apie 90 kv. metrų) nenaudojama ir panaudoti jų nėra galimybės, nes patalpos yra 6 aukšte ir dėl vibracijos (savaiminės ir dėl liftų judėjimo) trukdoma tikslių prietaisų stabiliam darbui. Be to, saugiam Įstaigos darbui trukdo tai, kad patalpos išsidėsčiusios tiesiai virš pastato 6 aukšto avarinio išėjimo, ir tai, kad visos patalpų inžinerinės sistemos – vamzdynai, elektros instaliacija, šildymo sistemos – yra senesnės nei 30 metų, visiškai susidėvėjusios ir avarinės būklės.

59. Siekiant pasirinkti geriausią turimų Įstaigos Vilniaus filialo patalpų pakeitimo alternatyvą, buvo išanalizuoti 3 galimi variantai: a) pasilikimas dabartinėse patalpose (investicija į senas patalpas), b) naujų patalpų Vilniaus mieste nuoma ir c) naujų patalpų įsigijimas. Mažiausiai priimtinas yra a variantas dėl to, kad net ir atlikus visus inžinerinių sistemų ir patalpų atnaujinimus patalpų išdėstymas nepasikeistų, patalpos išliktų „tranzitinės“, esančios tiesiai virš avarinio išėjimo, patalpų aukštas nepakistų, vibracijos neišnyktų, taip pat išliktų perteklinis patalpų plotas. Tinkamiausiu variantu pripažintas b variantas, nes pasirinkus c variantą Įstaigai gali pritrūkti apyvartinių lėšų.

PENKTASIS SKIRSNIS FINANSINIAI IŠTEKLIAI

60. Įstaigos finansinių išteklių valdymo uždavinys – efektyviai valdyti, paskirstyti finansinius išteklius, tvarkyti jų apskaitą, tikintis didžiausios naudos. Racionalus finansinių išteklių naudojimas užtikrina stabilią Įstaigos veiklą.

61. Įstaigos (savininko) kapitalo dydis – 1 167 435 eurai.

62. Įstaigos lėšas sudaro:

62.1. atlygis už Įstaigos vykdomas veiklas;

62.2. pajamos už paslaugas ir darbus;

62.3. valstybės biudžeto lėšos;

62.4. lėšos, gautos kaip parama;

62.5. kitos teisėtai gautos lėšos.

63. Atlygio už Įstaigos vykdomas veiklas dydžiai nustatyti vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2021 m. lapkričio 22 d. įsakymu Nr. 1K-357 „Dėl Tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo valstybinės priežiūros institucijos atlygio ir jos vykdomos ūkinės komercinės veiklos kainų ir tarifų skaičiavimo taisyklių patvirtinimo“, ir nustatyti Įstaigos direktoriaus 2021 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. (1.6)1-61 „Dėl atlygio už Tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nurodytas veiklas dydžių nustatymo“. Įstaigos ūkinės-komercinės veiklos (paslaugų, darbų bei produkcijos) kainos ir tarifai nustatyti Įstaigos direktoriaus 2021 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. (1.6)1-63 „Dėl ūkinės-komercinės veiklos kainų ir tarifų nustatymo“. Minėti Įstaigos vadovo įsakymai paskelbti Teisės aktų registre ir Įstaigos interneto svetainėje.

64. Nuo 2017 iki 2021 metų Įstaiga, įgyvendindama Finansų ministerijos strateginio veiklos plano programos „Finansų politikos formavimas ir įgyvendinimas“ (programos kodas – 01 01 24) priemonę „Atlikti ūkio subjektų, kurie verčiasi su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusia veikla, kontrolės funkcijas“, kasmet gaudavo 100 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų. Įvertinus Įstaigos nuosavų finansinių išteklių, kurie po Įstaigos pertvarkymo gali būti naudojami Įstaigos veikloms finansuoti, tačiau negali būti dalininko naudos objektu, apimtis ir siekiant užtikrinti efektyvų ribotų valstybės finansinių išteklių ir Įstaigos disponuojamų lėšų panaudojimą, Įstatymo 15 straipsnio 2 dalyje nurodytos Įstaigos vykdomos valstybinės priežiūros veiklos bus finansuojamos Įstaigos nuosavomis lėšomis.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS APSKAITA

65. Įstaigos bendruosius apskaitos principus, apskaitos metodus ir taisykles reglamentuoja Įstaigos direktoriaus patvirtinta apskaitos politika. Įstaigos apskaita tvarkoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymu ir kitais finansinę apskaitą reglamentuojančiais teisės aktais. Apskaita Įstaigoje tvarkoma naudojant finansinės apskaitos programą „Stekas PLIUS“.

66. Apskaitos patikimumą ir finansinės atskaitomybės teisingumą užtikrina Įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos – Finansų ministerijos – viešojo pirkimo būdu parinkta audito įstaiga, kuri atlieka finansinių ataskaitų auditą. Pastarųjų metų finansines ataskaitas auditoriai savo išvadoje vertino teigiamai, pateikdami besąlyginę išvadą.

67. Nuo 2021 m. rugpjūčio 24 m., pasikeitus Įstaigos teisei formai, Įstaigos finansinės ataskaitos rengiamos pagal viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartus (VSAFAS). 2022 metais planuojama pereiti prie bendrosios, viešosioms įstaigoms skirtos, naujos Finansų valdymo ir apskaitos informacinės sistemos (FVAIS). Manytina, kad šis perėjimas bus gana sudėtingas dėl ribotų galimybių šiuo metu Įstaigos naudojamos specialiosios paslaugų užsakymų informacinės sistemos duomenis automatiškai integruoti į FVAIS ir tai pareikalaus papildomų žmogiškųjų ir laiko išteklių (konsoliduoti duomenys bus suvedami rankiniu būdu). Ne visi Įstaigos gamybiniai procesai, kurių apskaita buvo tvarkoma specializuotame dabartinės apskaitos sistemos „Stekas PLIUS“ modulyje, galės būti perkelti į naująją apskaitos sistemą.

SEPTINTASIS SKIRSNIS VIDAUS KONTROLĖS SISTEMA

68. Įstaigoje veikia vidaus kontrolės sistema, apimanti Įstaigos veiklos strategijos įgyvendinimo, finansų valdymo ir paslaugų kokybės, nuosavybės teise valdomo turto naudojimo ir disponavimo juo kontrolę, sutartinių įsipareigojimų vykdymą, turto ir įsipareigojimų inventorizacijas. Nors vidaus kontrolės sistema periodiškai atnaujinama, tačiau dalis kontrolės procesų neįgyvendinami ar įgyvendinami nevisiškai, todėl planuojamu laikotarpiu vidaus kontrolės sistemą planuojama peržiūrėti. Vidaus kontrolės tvarką nustato Finansų ministerija. Planuojamu laikotarpiu Įstaiga pateiks Finansų ministerijai pasiūlymų dėl vidaus kontrolės tvarkos tobulinimo.

69. Finansų ministerijos Centralizuoto vidaus audito skyrius 2021 metais atliko valstybės politikos tauriųjų metalų, brangakmenių ir jų gaminių valstybinės priežiūros srityje įgyvendinimo vidaus

auditą. Audito metu Įstaigoje taikoma vidaus kontrolės sistema, kurios dauguma elementų (vidaus kontrolės aplinka, rizikos valdymas, kontrolės veikla) neveikia ir (ar) nėra pakankami, įvertinta silpnai. Dalis audito metu pateiktų rekomendacijų įgyvendinta: Įstaigos vadovaujantys darbuotojai, visų Įstaigos padalinių vadovai ir rinkos priežiūros specialistai dokumentus pasirašo elektroniniu parašu. Įstaigos prašymu Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos Įstaigą įtraukė į Dokumentų valdymo bendrosios informacinės sistemos paslaugų gavėjų sąrašą ir suteikė galimybę naudotis šiuo metu kuriamos informacinės sistemos paslaugomis. Įstaiga informuota, kad minėtos sistemos kūrimą ir diegimą planuojama užbaigti 2023 metų rugsėjį, todėl investuoti į naują dokumentų valdymo informacinę sistemą planuojamu laikotarpiu Įstaiga neplanuoja. Kitas audito rekomendacijas planuojama įgyvendinti planuojamu laikotarpiu.

70. Finansų ministerijos Centralizuoto vidaus audito skyrius 2021 metais atliko ir viešųjų pirkimų auditą. Šios srities procesai įvertinti patenkinamai, todėl planuojamu laikotarpiu numatoma parengti audito rekomendacijas įgyvendinančius teisės aktus ir įgyvendinti audito metu pateiktas rekomendacijas.

71. Įstaigoje sukurta ir tobulinama korupcijos prevencijos priemonių sistema. Nuo 2017 metų buvo atsisakyta mokėjimų už Įstaigos suteiktas paslaugas grynaisiais pinigais.

AŠTUNTASIS SKIRSNIS KOMUNIKACIJOS SISTEMA

72. Informacija apie Įstaigos veiklą, vadovų darbotvarkes, verslui aktuali informacija viešai skelbiama interneto svetainėje. Įstaigos interneto svetainės struktūra ir dizainas atnaujinti naudojant tipinio valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų portalo turinio valdymo priemonių teikimo paslaugą, kurios teikėjas – Informacinės visuomenės plėtros komitetas.

73. Įstaiga, būdama visateisė Europos prabavimo institucijų asociacijos, jungiančios Europos šalių valstybės įgaliotas prabavimo priežiūros institucijas, narė, sėkmingai keičiasi informacija su analogiškais kitų Europos prabavimo institucijų asociacijos valstybių narių kompetentingomis institucijomis.

74. Informacijos sklaida vykdoma bendradarbiaujant su kitomis valstybės įstaigomis ir institucijomis.

75. Regioniniuose laikraščiuose skelbiama informacija apie Įstaigos vykdomus nereikalingo ar netinkamo (negalimo) naudoti turto pardavimo aukcionus.

76. 2022 metais sukako 100 metų nuo pirmojo Prabavimo rūmų įstatymo priėmimo dienos. Ta proga planuojamu laikotarpiu numatomi Įstaigos ir jos veiklos viešinimo projektai (paskaitos, pristatymai, parodos, vieši interviu radijuje ir televizijoje).

V SKYRIUS STIPRYBIŲ, SILPNYBIŲ, GALIMYBIŲ IR GRĖSMIŲ ANALIZĖ

PIRMASIS SKIRSNIS STIPRYBĖS, SILPNYBĖS, GALIMYBĖS IR GRĖSMĖS

Stiprybės	Silpnybės
<p>1) Vienintelė Lietuvos Respublikos prabavimo priežiūros institucija, pagal Vienos konvenciją ir Įstatymą įgaliota prabuoti ir išpauduoti tauriųjų metalų gaminius.</p> <p>2) Aukšta kvalifikacija ir praktinė darbuotojų patirtis, sukaupta valstybinės tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos priežiūros srityje.</p>	<p>1) Įstaigai neskyrus numatyto finansavimo iš valstybės biudžeto, Įstaigai turint pakankamai lėšų ir visas veiklas finansuojant savo lėšomis, iškyla klausimas dėl Įstaigos veiklos vertinimo (apskaitos požiūriu – nuostolinga Įstaigos veikla).</p>

<p>3) Įstaigos Prabavimo ir išspaudavimo laboratorija akredituota pagal tarptautiniu mastu pripažintą standartą LST EN ISO/IEC 17025.</p> <p>4) Įstaiga teikia tik aukščiausios kokybės paslaugas, todėl pripažinta ir gerai vertinama tarptautinių kompetentingų institucijų bei Įstaigos paslaugų gavėjų.</p> <p>5) Didelė bendradarbiavimo su analogiškoms užsienio institucijomis patirtis.</p>	<p>2) Ribotos prabavimo ir išspaudavimo funkcijas atliekančių specialistų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo galimybės Lietuvoje.</p> <p>3) Nepaisant pastebimų pokyčių komunikavimo srityje (internetu svetainė nuolat atnaujinama aktuali informacija, registruota „Facebook“ prieiga, informaciniai straipsniai spaudoje), Įstaigos žinomumo visuomenėje aspektas išlieka aktualus.</p> <p>4) Ribotos galimybės efektyviai kontroliuoti išnešiojamąją, išvežiojamąją ir elektroninę prekybą bei veiklą, vykdomą namuose.</p>
Galimybės	Grėsmės
<p>1) Gerinti tauriųjų metalų ir brangakmenių tyrimų kokybę, neatsilikant nuo technologinio progreso.</p> <p>2) Keistis gerąja praktika su ES kaimyninių valstybių narių prabavimo priežiūros institucijų specialistais.</p> <p>3) Plėsti tarptautinį tauriųjų metalų ir brangakmenių priežiūros institucijų bendradarbiavimą.</p> <p>4) Vystyti bendradarbiavimą su verslo subjektais ir vartotojais naujų technologijų gaminių prabavimo, išspaudavimo, vartotojų teisių apsaugos klausimais.</p> <p>5) Keistis su verslo ir suinteresuotų kompetentingų institucijų atstovais informacija apie rastus falsifikatus arba aptiktus bandymus falsifikuoti.</p> <p>6) Organizuoti tauriųjų metalų ir brangakmenių priežiūros ir kontrolės priemonių įgyvendinimą ir dalyvauti jas įgyvendinant kartu (bendri tarpinstituciniai patikrinimai, keitimasis informacija ir kita) su kitomis kontroliuojančiomis institucijomis (Lietuvos muitine, VMI, Policijos departamentu, FNNT ir kitomis).</p> <p>7) Tobulinti verslo subjektų rinkos priežiūros modelį, pagrįstą jų veiklos rizikos vertinimu.</p>	<p>1) Sunkiai aptinkamų valstybinių kontrolinių prabavimo, Vienos konvencijos ir atsakomybės ženklų klastočių atsiradimas.</p> <p>2) Tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminių, kuriems ženklinti ir tirti ne visada būtų galima pritaikyti turimą technologinę įrangą bei bandymų ir ženklinimo metodus, atsiradimas.</p> <p>3) Elektroninėmis priemonėmis vykdoma prekyba tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminiiais bei veikla gyvenamosiose patalpose, nesilaikant šią veiklą reglamentuojančių teisės aktų, iškreipia konkurencines sąlygas.</p> <p>4) EEE valstybių prabavimo priežiūros institucijų įsteigtuose padaliniuose trečiojoje valstybėse gaminių prabavimo rezultatų pripažinimo rizika dėl nevienareikšmių prabavimo metodų ir standartų taikymo bei vertinimo.</p> <p>5) Kaimyninių valstybių įgaliotų prabavimo priežiūros institucijų mažesni paslaugų tarifai riboja Įstaigos konkurencingumą.</p>

ANTRASIS SKIRSNIS STIPRYBIŲ PANAUDOJIMAS GALIMYBĖMS ĮGYVENDINTI

77. Įstaigos statusas leidžia nuosekliau planuoti analitinės ir technologinės įrangos, skirtos Įstaigos veiklai vykdyti ir tauriųjų metalų ir brangakmenių tyrimams tobulinti, įsigijimo ir atnaujinimo procesą, neatsilikant nuo technologinio progreso įdarbinti aukštos kvalifikacijos specialistus (įgyvendinamos galimybės).

78. Turimų analitinių priemonių, kvalifikuoto ir didelę patirtį turinčio personalo visuma sudaro prielaidas palaikyti Įstaigos Prabavimo ir išspaudavimo laboratorijos akreditavimo pagal tarptautinį standartą LST EN ISO/IEC 17025 statusą.

79. Panaudojant sukauptą bendradarbiavimo su analogiškoms užsienio institucijomis patirtį, numatoma gilinti tarptautinį bendradarbiavimą tauriųjų metalų ir brangakmenių priežiūros srityje, keistis gerąja praktika su kaimyninių valstybių prabavimo priežiūros institucijų specialistais, tobulinti prabavimo ir išspaudavimo funkcijas atliekančių darbuotojų kvalifikaciją užsienyje.

80. Didelę patirtį sukaupę ir aukštą kvalifikaciją įgiję Įstaigos specialistai užtikrins efektyvų ir skaidrų tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros procesų planavimą, organizavimą ir edukacinių programų rengimą.

81. Bendros su kitomis Lietuvos institucijomis vykdomos priemonės leis padidinti tauriųjų metalų ir brangakmenių priežiūros ir kontrolės priemonių (bendri tarpinstituciniai patikrinimai, keitimasis informacija ir kita) efektyvumą ir produktyvumą.

82. Dalyvavimas Vienos konvencijos nuolatinio komiteto organizuojamuose posėdžiuose užtikrins tarptautinio tauriųjų metalų ir brangakmenių priežiūros institucijų bendradarbiavimo plėtrą ir suteiks galimybes aktyviau naudotis užsienio valstybių institucijų, vykdančių analogišką veiklą, gerosios praktikos patirtimi.

TREČIASIS SKIRSNIS GALIMYBIŲ PANAUDOJIMAS SILPNYBĖMS ŠALINTI

83. Vykdamas edukacines programas, pasitelkiant šiuolaikines viešųjų ryšių priemones, padidės Įstaigos žinomumas visuomenėje.

84. Vykdamas bendras su kitomis kompetentingomis institucijomis kompleksines kontrolės priemones, bus užtikrinta efektyvesnė išnešiojamosios, išvežiojamosios ir elektroninės prekybos kontrolė.

85. Panaudojant Įstaigos finansinius išteklius, bus racionaliai atnaujinama turima technologinė įranga.

86. Nuolat keičiantis patirtimi su ES valstybių prabavimo priežiūros ir mokymo institucijomis bus sudarytos galimybės Įstaigos darbuotojus rengti ir jų kvalifikaciją tobulinti užsienyje.

87. Planuojamu laikotarpiu numatoma iš esmės peržiūrėti darbo apmokėjimo sistemą, kuri labiau motyvuotų Įstaigos darbuotojus ir padėtų spręsti specialistų kaitumo užtikrinimo problemą.

KETVIRTASIS SKIRSNIS STIPRYBIŲ PANAUDOJIMAS GRĖSMĖMS MAŽINTI

88. Glaudžiai bendradarbiaudama su analogiškoms užsienio institucijomis, Įstaiga sumažins sunkiai nustatomų valstybinių kontrolinių prabavimo, Vienos konvencijos ir atsakomybės ženklų klastočių atsiradimą.

89. Naudojantis susiklosčiusiais abipuse pagalba grįžtais ryšiais su kitomis užsienio valstybių prabavimo priežiūros institucijomis, bus pasitelkta jų turima patirtis bei bandymai ir prabavimo metodai geriausiems tyrimo rezultatams pasiekti.

PENKTASIS SKIRSNIS SILPNYBIŲ ŠALINIMAS GRĖSMĖMS MAŽINTI

90. Pagerinus informacijos sklaidos visuomenei kokybę, sumažės tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminių su suklastotais valstybiniais kontroliniais prabavimo, Vienos konvencijos ir atsakomybės ženklais cirkuliavimo Lietuvos rinkoje galimybė.

91. Laiku atnaujinus analitinę ir technologinę įrangą, bus galimybė ištirti naujomis technologijomis pagamintus gaminius ar apdorotus brangakmenius, taip pat paženklinti gaminius, kurių ženklinti įprastais metodais nėra galimybės.

92. Padidinus vartotojų informuotumo tauriųjų metalų ir brangakmenių srityje lygį, įsigyjant gaminius sumažės apgavysčių elektroninėje erdvėje galimybės.

VI SKYRIUS ĮSTAIGOS STRATEGIJA

93. **Įstaigos misija** – mes esame tam, kad į rinką patektų tik nešališkai patikrinti, saugūs ir legalūs tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminiai, skirti Lietuvos vartotojams, ir siekiame:

- 93.1. teisingai nustatyti;
- 93.2. objektyviai įvertinti;
- 93.3. padėti ištaisyti;
- 93.4. apsaugoti.

94. **Įstaigos vizija** – pažangi, patikima, nešališka ir profesionali verslą su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais prižiūrinti institucija, garantuojanti visos tauriųjų metalų ir brangakmenių rinkos apsaugą ir užtikrinanti vartotojų apsaugą.

95. **Įstaigos vertybės:**

- 95.1. atsakomybė – darbai atliekami kokybiškai, prisiimama atsakomybė už savo veiksmus, žodžius, sprendimus ir pasekmes;
- 95.2. orientacija į rezultatus – įgyvendinami užsibrėžti tikslai;
- 95.3. profesionalumas – vertinama kompetencija, pagarba ir pagalba Įstaigos klientams ir kolegų darbu;
- 95.4. nešališkumas – darbe vadovaujamasi įstatymų viršenybės ir objektyvumo principais.

96. **Įstaigos veiklos tikslai:**

- 96.1. užtikrinti aukštos kokybės Įstaigos paslaugų teikimą;
- 96.2. sukurti pažangią ir patrauklią tauriųjų metalų ir brangakmenių sektoriaus reguliacinę ir priežiūros aplinką;
- 96.3. plėtoti Įstaigos elektroninių paslaugų teikimo apimtį ir skatinti naudojimąsi elektroninėmis paslaugomis;
- 96.4. užtikrinti skaidrią, antikorupcinius standartus atitinkančią Įstaigos veiklą ir Įstaigos vertybėmis pagrįstą organizacinę kultūrą.

97. **Prioritetinės** Įstaigos veiklos sritys:

- 97.1. prabuoti ūkio subjektų ir gyventojų pateiktus tauriuosius metalus, brangakmenius, jų gaminius, pusgaminius, atliekas ir (arba) laužą, juos išpauduoti arba išduoti jų kokybės pažymėjimus;
- 97.2. prižiūrėti, kad ūkio subjektai laikytųsi Įstatymo ir kitų su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais susijusių veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų, užtikrinant asmens duomenų saugą;
- 97.3. laikantis rizika grindžiamo požiūrio, atlikti ūkio subjektų veiklos su tauriaisiais metalais ir brangakmeniais priežiūrą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje;
- 97.4. kontroliuoti REACH reglamente nurodytus cheminius elementus prabuoti pateikiamuose tauriųjų metalų gaminiuose, siekiant sumažinti į rinką patenkančių gaminių poveikį žmonių sveikatai;
- 97.5. konsultuoti valstybės ir savivaldybių institucijas, ūkio subjektus ir vartotojus ir teikti jiems tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo ekspertinę pagalbą.

98. Kitos Įstaigos veiklos sritys:

- 98.1. bendradarbiauti su EEE valstybių ir Turkijos įgaliotomis tauriųjų metalų ir brangakmenių prabavimo valstybinės priežiūros institucijomis, siekiant užtikrinti gerą šių institucijų vykdomą prabavimo valstybinės priežiūros praktiką Lietuvos Respublikoje;
- 98.2. vykdyti tauriųjų metalų, brangakmenių ir jų gaminių valstybinės priežiūros srities teorinius ir praktinius įgūdžius formuojančias edukacines programas, pasitelkiant ugdymo įstaigas ir viešųjų ryšių priemones.

VII SKYRIUS FINANSINĖS PROGNOZĖS IR INVESTICIJOS

99. Įgyvendindama valstybės politiką tauriųjų metalų, brangakmenių ir jų gaminių valstybinės priežiūros srityje, Įstaiga numato nuosekliai plėtoti prabavimo ir išpavidavimo paslaugų veiklą, iš kurios gaunama pajamų.

100. Prognozuojant 2022 metų finansinius rodiklius, daroma prielaida, kad, vykdant įstatymais ir Europos Sąjungos teisės aktais pavestas naujas funkcijas (Įstatymo, Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo ir REACH reglamento įgyvendinimo), Įstaigos sąnaudos didės. Jeigu padidėjusios sąnaudos nebus finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis, Įstaigos finansinis rezultatas prastės.

101. Pajamų, sąnaudų ir pelno (nuostolio) 2022 metų prognozės (1 lentelė) sudarytos atsižvelgiant į ankstesnio laikotarpio faktinius duomenis, infliaciją, perkamosios gyventojų galios sumažėjimą, neigiamą karo Ukrainoje poveikį ir prognozuojant naujos COVID-19 bangos įtaką pasaulio ekonomikai ir Lietuvos rinkos tendencijas, įvertinus prognozuojamas tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminių apimtį bei jų prabavimo kaštus, darant prielaidą, kad prabavimo paslaugų kainodara išliks nepakitusi, o valstybės įpareigojimais priskirtos, bet pajamų negeneruojančios veiklos planuojamu laikotarpiu valstybės biudžeto lėšomis finansuojamos nebus.

1 lentelė. Įstaigos veiklos finansinių rezultatų prognozės 2022 metams, tūkst. eurų

Eil. Nr.	Straipsniai	2022 m. sausio 1 d. – gruodžio 31 d.
A.	Pagrindinės veiklos pajamos	800
B.	Pagrindinės veiklos sąnaudos	(990,2)
C.	Pagrindinės veiklos perviršis ar deficitas	(190,2)
D.	Kitos veiklos rezultatas	2

102. Įstaigos 2022–2024 metų investicijų planas pateiktas Įstaigos veiklos strategijos 2 priede.
